

Õiguskantsler

Kristina Kallas
minister
Haridus- ja Teadusministeerium
hm@hm.ee

Teie nr
Meie 17.11.2025 nr 6-5/251150/2508286

Põhikooli kohtade jagamine

Lugupeetud minister

Õiguskantsleril paluti hinnata, kas Kambja Vallavalitsuse 13.02.2025 määrus nr 3 „[Elukohajärgse munitsipaalkooli määramise tingimused ja kord](#)“ (edaspidi: Kambja määrus) vastab seadusele ja põhiseadusele.

Kambja valla ja Tõrvandi Kooli puhul pole lapsevanemate peamine probleem selles, et vald ei suuda tagada oma lastele põhikooli kohta, mis vastab seadusega kehtestatud elukohajärgse kooli nõuetele, vaid selles, et Tõrvandi Kool jagab lastele koolikohti enda kehtestatud tingimustel (Kambja määruse § 2 lg 3).

Samamoodi toimivad ka mitmed teised kohalikud omavalitsused. See tähendab, et mõnda kooli ei määrata elukohajärgseks kooliks või saavad kooli esimesse klassi kandideerida kõik soovijad ning kohad neis koolides täidetakse kooli vastuvõtutingimuste ja -korra kohaselt (nt Tallinna Linnavalitsuse 21.12.2011 määruse nr 132 „[Elukohajärgse munitsipaalkooli määramise tingimused ja kord](#)“ § 7 lg 4; Tartu Linnavalitsuse 14.01.2014 määruse nr 6 „[Tartu linnas elavale lapsele elukohajärgse põhikooli määramise tingimused ja kord](#)“ § 1 lg 2 ja § 2 lg 1). Seejuures võib nende koolide hulgas olla ka koole, mis pakuvad õpet tõhustatud ja erituge vajavatele lastele, aga ka koole, kuhu koolieelikuid valitakse näiteks nende teadmiste ja oskuste ning perekonna sobivuse alusel.

Olukord, kus osa kohalikke omavalitsusi jagab põhikooli kohti nii, et teatud koolidesse või klassidesse pääseb õppima mitte seaduse, vaid kooli enda kehtestatud tingimuste alusel, on kestnud pikka aega (vt nt õiguskantsleri 2015. a [ettekannet](#) põhihariduse kättesaadavuse kohta). Aina rohkem valdu ja linnu soovib selliseid koole luua. Kui selline praktika on ühtede lubatud, ei saa see olla teistele keelatud.

Paljud lapsed ja vanemad soovivad üheselt mõistetatavat vastust, mida seadus ja selle rakendamise praktika praegu ei anna. See on suure mõjuga ja põhimõtteline hariduspoliitiline küsimus, mille selget lahendamist on aastakümneid edasi lükatud.

Haridus- ja Teadusministeerium on Kambja Vallavalitsusele saadetud 27. märtsi 2025. a [kirjas](#) avaldanud kahtlust, kas seadusega on kooskõlas olukord, kui koolis, mida ei määrata ühegi lapse elukohajärgseks kooliks, täidetakse kohad kandideerimise teel. Samas on ministeerium viinud Tõrvandi Koolis läbi järelevalvemenetluse ja leidnud, et kooli vastuvõtmine pole läbipaistev ja palunud kooli pidajal ja direktoril kaaluda muid vastuvõtmise meetmeid kui katseid (31.10.2025

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

[õiend](#)). Ministeeriumi tegevusest pole võimalik aru saada, kas Tõrvandi Kooli (ja teistele sarnaste koolide) tegevus jääb lubatud piiridesse või siiski mitte.

Ministeerium kui hariduspoliitika kujundaja peaks võtma selge seisukoha, millisel juhul on lubatud avalik-õiguslik põhikool välja arvata koolide hulgast, mida määratakse elukohajärgseks kooliks.

Arvestades, et see pole pelgalt ühe kooli probleem, palun Teil kujundada üheselt arusaadav seisukoht, kas munitsipaalpõhikoolid, mis valivad endale õpilasi kooli või kooli pidaja kehtestatud vastuvõtutingimuste ja -korra alusel, tegutsevad kooskõlas põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega. Kuna iga kooli vastuvõtutingimused ja -kord kehtestatakse haldusaktiga, on ministeerium kui koolide üle järelevalve läbiviija pädev hindama, kas põhikoolide vastuvõtutingimused ja -korrad on õiguspärased.

Kui seadus pole ministeeriumi hinnangul piisavalt selge, tuleb hea halduse tava kohaselt koostada seaduseelnõu ja esitada see Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule arutamiseks, et selle kohta saaks teha hariduspoliitilise otsuse.

Palun andke võimaluse korral hiljemalt 15. detsembriks teada, mida ja millal kavatsete ette võtta.

Eesti põhihariduse põhimõtted ja süsteemi ülesehitus

1. Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 37 lõike 5 järgi on hariduse andmine riigi järelevalve all.
2. Kooli tegevuse piirid kehtestab seadus (PS § 3 lg 1 esimene lause, [Eesti Vabariigi haridusseaduse](#) § 29 lg 2). [Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega](#) on kehtestatud üldhariduse korraldus. Muu hulgas on Riigikogu otsustanud, et Eesti põhikool on üles ehitatud ühtluskooli (vt nt PGS § 6 p 2, § 15) ja kaasava hariduse (PGS § 6 p 1; § 46 lg 9) põhimõtete kohaselt.
3. Ühtluskooli põhimõtte järgi õpivad erinevate võimete ja vajadustega lapsed ühes koolis. PGS-i järgi tagatakse igale lapsele koolikoht elukohajärgses koolis ilma lapsi selekteerimata. Erandi sellest põhimõttest sätestab PGS § 2 lõige 4, mis annab õiguse pidada tõhustatud või erituge vajavatele õpilastele eraldi kooli ja seega valida lapsi kooli selle tunnuse alusel.
4. PGS § 46 lõike 9 järgi lähtub kool õppe korraldamisel kaasava hariduse põhimõtetest (vt ka õiguskantsleri 25.06.2025 [seisukohta](#)). Kaasava hariduse põhimõtte järgimine tähendab, et lapsed õpivad üldjuhul elukohajärgses koolis koos, hoolimata sellest et nende vajadused on erinevad. Koolil tuleb õpet kohandada ja diferentseerida õpilase vajadusi arvestades (PGS § 37 lg 1).
5. Põhihariduse kättesaadavuse tagamiseks määratakse igale lapsele elukohajärgne kool (PGS § 7 lg 2¹) ning see kool peab lapse vastu võtma (PGS § 27 lg 1). Laps ei pea siiski asuma õppima elukohajärgsesse kooli, kui vanem valib lapsele mõne muu kooli. Laps saab minna mujale kooli õppima siis, kui seal on vaba koht (PGS § 27 lg 1).
6. Riigikogu on andnud võimaluse luua koole tõhustatud ja erituge vajavatele lastele. Muudel juhtudel pole üheselt selge, kuidas peaksid lapsed valitama neisse munitsipaalkoolidesse, mida ei määrata elukohajärgseks kooliks. Gümnaasiumisse astumisel on Riigikogu õpilaste valimise õiguse seadusega otsesõnu ette näinud.

7. Igal elukohajärgsel koolil on võimalus riiklike õppekavadega antud piirides valida oma koolile mõni erijoon või õppesuund – olgu selleks võõrkeel, matemaatika, loodus või muusika – ning kasutada selle väljaarendamiseks n-ö vabu tunde, võimalust õppeaineid lõimida ja ümber kujundada (PGS § 15 lg 4, lg 5, [põhikooli riikliku õppekava](#) § 24 lg 2).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Kambja Vallavalitsus, avaldaja

Aigi Kivioja 693 8428
Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee